

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum aliquæ sint super cœlos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

aut si dicatur non competere luminari vel speciei in medio habere tale esse intentionale, quia esse eorum totum est simul & non in successione.

7 Secundo modo dicuntur aliqua habere esse debile, quia ad sui existentiam requirunt presentiam suae causae proxime naturalis, quod pro tanto dico quia angeli, & ea quae immediate a Deo producuntur requirunt ad sui existentiam potentiam suae causae immediate (scilicet dei) & tamen non dicuntur habere esse debile, sed lumen & species coloris in medio (sicut habeant suum esse simul) tamen quia requirunt presentiam suae causae proxime & naturalis dicuntur habere esse debile. Et istud debile esse nondum dicitur intentionale. Cuius ratio est quia non solum lumen in medio, sed etiam lumen lunae & stellarum requirunt presentiam solis illuminantis, & tamen nullus unquam dicit quod lumen lunae & stellarum haberet esse intentionale.

8 Tertio modo dicitur aliquid habere esse debile non solum per comparationem ad causam proximam naturalem sed quia deficit a perfectione propriae speciei. Et sic lumen & species in medio habent esse debile quod etiam potest dici aliquo modo intentionale. Quod patet, quia ad suscipiendum magis & minus cooperatur dispositio subiecti, ut patet in libro 1. dist. 17. Cum igitur propria, & perfecta dispositio subiecti coloris sit esse terminatum (ut patet ex his quae dicit Philosophus libro de sensu & sensato quod color est extremas perspicui in corpore terminato) propria ac perfecta dispositio subiecti lucis sit esse densum, non dico opacum esse (nihil enim lucet nisi densum) ideo impossibile est coloris vel lucem recipi secundum suum esse perfectum in medio non terminato per opacum quo ad colorem, vel in medio non denso quo ad lucem, sed recipiuntur secundum esse debile suae imperfectum.

9 Illud autem potest dici aliquo modo intentionale, sicut enim dictum est prius intentio propriissime ad actum animae pertinet, illud igitur potest aliquo modo dici intentionale quo anima tendit in alterum. Hoc etiam alludit homini. Intentionale enim dicitur quo in alterum tenditur, sed lumen in medio, & species coloris sunt huiusmodi, ratione enim imperfecti non terminat actum animae, sed sunt illud quo anima tendit in obiectum. non enim species coloris videtur, sed color corporis obiecti mediante specie (ut quidam dicunt) nec lumen in medio proprie terminat visum, sed mediante ipso fertur visus in obiectum, ergo tam lumen quam species possunt dici intentiones vel habere esse intentionale, magis tamen species quam lumen, quia habet esse minus perfectum & minus potest terminare actum, simpliciter tamen tam lumen quam species habent esse reale.

10 AD Primum argumentum dicendum quod omne sensibile applicatum immediate organo sensus dummodo immutetur ipsum potest sentiri quia nihil plus requiritur ad sentiendum nisi immutatio organi a sensibili, quod ergo corpus coloratum suppositum oculis non videatur, causa est, quia non potest immutare organum visus, nihil enim potest immutari a colore nisi actu illuminatum. Et quia corpus suppositum oculis prohibet illuminationem pupillae, & organi visus, ideo non videtur. lumen autem contingens pupillam ipsam immutat ideo videri potest. Et eadem ratio est de qualibet reali qualitate sensibili immediate supposita sensui.

11 Ad secundum dicendum quod lumen non dat coloris esse intentionale, sed dispositio media non terminati ut dictum est, & si daret non tamen oporteret quod haberet talem in se, quia effectus multis modis potest deficere a perfectione suae causae. Esse autem intentionale est esse imperfectum. Item eadem ratio est quod lumen habet esse intentionale, sicut species coloris, nec per hoc excluditur quin habeat esse reale.

12 Ad tertium dicendum quod remanere in subiecto ad absentiam causae producentis non est de ratione qualitatis realis, nec existere presentiam causae facit aliquid esse intentionale (ut dictum fuit in corpore questionis) quae autem qualitates hoc requirunt, quae vero non alias inquirendum erit.

13 AD argumentum alterius partis. Ad primum dicendum quod omnis forma denominat subiectum suum, quum enim omnis forma de suo subiecto aliquid esse secundum illud denominat ipsum ex necessitate. Et quod dicitur quod aer non dicitur coloratus propter speciem

coloris quae est in ipso, dicendum quod verum est, quia color dat talem qualitatem sub esse perfecto. Et quia illud esse non habet in aere ideo non dicitur coloratus, similiter lux dicit talem qualitatem sub esse perfecto, & quia illud esse non habet in aere ideo aer non dicitur lucens, dicitur autem illuminatus sicut & qualitas eius dicitur lumen, & idem esse de colore si proprium nomen esset impositum secundum illud esse quo perficit medium, quia sub illo nomine denominaret ipsum.

14 Ad secundum argumentum cum dicitur quod forma intentionalis non est principium naturalium actionum, dicendum quod verum est de forma intentionali primo modo dicta, quia illa non est res sed ratio, & ideo nullius realis operationis est principium, sed est solum ratio per intellectum circa rem intellectam formatam, nullus autem ponit lumen vel speciem esse talem formam intentionalem. Sed dicitur forma intentionalis propter esse imperfectum quod habet in medio ratione cuius habet quod non terminat actum animae, sed medianibus eis tendit anima in obiectum. Tales autem formae intentionales cum sint vere naturales possunt esse principia realium actionum, non solum animalium, sed etiam naturalium. Nam & animales actiones sunt.

Sententia distinctionis. XIII. in generali & speciali.

Dixit quoque Deus, fiat firmamentum. Superius determinavit Magister de operatione primae diei. Hic de terminat de operatione secundae diei. Et cum hoc sequitur illa pars ubi determinat de operatione tertiae diei. Et sequitur, dixit itaque Deus, & sic sunt duae partes principales in ista dist., quarum prima dividitur in duas. Primo proponit opus primae diei, quod est formatio firmamenti, & exponit per diversas opiniones, quae sunt circa materiam firmamenti. Secundo movet quosdam questiones incidentes circa firmamentum & motum caeli, & circa ea quae ad distinctionem operis tertiae diei pertinent. Secunda ibi, quaerit etiam soler cuius figurae sit caelum. Haec est sententia & divisio lectionis in generali.

IN speciali sic procedit. Et proponit quod firmamentum secunda die factum est: quod secundum Bedam dicitur caelum sphaerum quod habet aquas inferiores se, & sic dividit aquas ab aquis, licet per caelum quidam velint aeternum intelligi, quod quidem caelum sphaerum secundum quosdam est naturae aquae, secundum vero alios est naturae ignis: quomodo autem supra caelum possint esse aquae, dicitur quod hoc est divina virtute, neque est inconveniens, cum videamus aquas evaporari & elevari in altum. Sic potest esse ut supra firmamentum, & glacies solidatae aquae suspendantur: quales autem sunt, & ad quid conditae (ille solus novit qui condidit) postea quaeritur eius figurae sit caelum. Et respondet quod spiritus sanctus hoc per actores docere noluit, eo quod non multum saluti proderet, quoniam ipsi scirent. Quaerit etiam utrum caelum stet, an moveatur, utrumque videtur inconueniens: si enim mouetur, non est firmamentum, si vero stat, non possunt in eo moveri sidera. Et respondet, etiam si mouetur dici potest tamen firmamentum propter firmitatem, si vero stat, possunt in eo sidera moveri. Quaerit etiam qualiter benedictio secundae diei praetermittitur, & quare, scilicet in operibus secundae diei non est dictum, vidit deus quod esset bonum, & respondet, quod est forte propter quaedam mysticam significationem, quia binarius numerus est signum aternitatis, & signum diuisionis. Vltimo ponit opus tertiae diei, quod fuit congregatio aquarum in unum locum, quae sub caelo sunt, per quam congregationem terra arida apparuit, quae quidem congregatio fieri potuit, vel quia cauitates terrae subintraverunt aquae, vel quia in solidatae fuerunt, & licet sint multae congregationes aquarum: tamen propter continuitatem earum ad invicem dicuntur conuenisse in unum locum. Et in hoc terminatur, &c.

QUESTIO PRIMA.

Utrum aliqua aquae sint super caelos.

Thom. 1. q. 83. ar. 2.

Circa

Circa distinctionem decimanquartam queruntur primo, utrum aliqua aqua sint super caelos. Et videtur quod non, quia secundum naturam ignis & aeris supereminet aqua, sed nullus ponit ignem vel aerem super caelos ergo multo minus aquam.

2. IN Contrarium arguitur, quia secundum Augustinum Gene. 2. ad literam. Maior est sacra scriptura auctoritas, quam omnis humani ingenii perspicacitas, sed sacra scriptura dicit expresse aquas esse super caelos Gen. 1. distinxit aquas, quae erant sub firmamento ab aquis iis quae erant supra firmamentum, & sequitur quod vocavit Deus firmamentum caelum, ergo &c.

3. RESPONSIO. Quidam attendentes ad potentiam divinam, quae potest facere omne quod contradictionem non implicat, dixerunt quod verae aquae elementares sunt super caelum, quum contradictionem non implicet. Sed hoc rationaliter refellit August. 2. super Gene. dicens quod in operibus sex dierum, quibus natura instituta est, non queritur quid Deus facere possit, sed quid rerum natura patiatur.

4. Ideo alii dicunt, quod aquae elementares secundum naturam possunt esse, & sunt super caelum, quod declarat multipliciter. Primo quia omnis qualitas corporum inferiorum habet reduci, sicut in causam in aliqua virtute corporum superiorum, sed frigiditas, quae est qualitas quaedam corporum inferiorum, non potest reduci in aliquam virtutem corporum caelestium, nisi ponatur aliquid caelum aequum, vel aquae super caelos, ergo &c. Minor patet, quia caelum non potest causare frigiditatem per motum suum localem, quia motus localis non habet infrigidare, sed magis ignare ut dicitur secundo caeli. Itē nec per lumen, per eandem rationem, ergo oportet quod hoc fiat, per hoc quod est aqueum. Aqua enim quum sit primo frigida, videtur esse causa frigiditatis in aliis, ergo &c.

5. Secundo quia eadem rei coepit diuersus motus in diuersis, sicut oleum quod ascendit in aqua, descendit in aere, ergo eodem modo possibile est quod aqua quae respectu aeris habet descendere, habeat respectu caeli ascendere vel stare; & ideo non est timendum quod cadat.

6. Tertio, quia velocitas motus circuli impedit ne scintilla plena aquae posita intra circulum cadat, vel aqua in ea contenta: sed motus caeli est velocior, quam motus cuiuscumque apud nos, ergo potest prohibere casum aquae.

7. Quarto, quia distantia corporis naturalis a loco suo naturali minuit eius inclinationem ad locum & motum: & ideo motus naturalis intensior est in fine, quam in principio. Sed aquae super caelum maxime distat a loco suo naturali, ergo minime inclinatur ad ipsum, & sic idem quod prius.

8. Quicquid sit de conclusione, rationes tamen istae non valent. Quod enim primo dicitur quod corpus caeleste non potest causare frigiditatem, nisi sit aequum, est falsum. Et cum dicitur quod non per motum fit, ita nec per lumen falsum est, lumen enim de se non habet nisi illuminare, sed in virtute corporis cuius est, habet calefacere, sicut corpus calidum virtualiter, ut Sol, Mars, & huiusmodi, vel refrigerare si sit planeta virtualiter frigidus, ut Saturnus. Neque oportet quod omnia sint frigida per primum frigidum formaliter, puta per aquam, vel per caelum aequum, sed per primum frigidum virtualiter.

9. Ratio etiam magis procedit contra eos, quia si esset caelum aequum non causaret frigiditatem per motum ut dicunt, nec per lumen, quia non esset luminoso, sed solum diaphanum, & si esset per lumen tamen calefaceret, & non infrigidaret ut dicunt, nec per suam frigiditatem formalem, quia corpus non agit in distans, nisi agendo in propinquum, sed illa frigiditas non reciperetur in orbibus mediis, qui non sunt capaces peregrinae impressionis, ut dicitur in 1. Meteor. ergo impossibile est, quod caelum dato quod esset aequum, immediate causaret frigiditatem quae esset in ipso.

10. Sequentes etiam rationes non probant, quod aquae sint ibi, vel possint esse per naturam, sed solum quod si ibi essent non caderent, quod certe timere non oportet, neque probare, quia cum sphaera vndique circumferat medium, nec sit diuisibilis absque ulla dubitatione, si super aliqua sphaeram essent aquae nullo modo possent cadere. Nihilominus nec istud probant illae rationes sufficienter, quod enim

oleum in aere descendat, in aqua vero ascendat, causa est, quia oleum corpus mixtum est, in quo est multum de humido aereo, ratione cuius ascendit positum in aqua, & est in eo sicum terreste, ratione cuius descendit in aere. hoc autem dici non potest de aqua elementari, cum sit corpus simplex, & iterum quod descendit in rariore nihil prohibet ascendere in grossiori, & densiori ut ponitur de oleo respectu aeris & aquae. Sed contra rationem est, quod illud quod descendit in densiori ascendat in rariore vel subtiliori. Caelum autem est naturae subtilioris, quam corpus quodcumque elementare, & ideo nulla probabilitas est, quod aqua quae naturaliter descendit in aere ascendat, vel stet in caelo.

11. Quod etiam tertio dicitur quod velocissimus motus prohibet casum grauis deorsum in nullo est ad propositum, quia istud locum habet in graui posito intra circulum vel sphaeram, non autem in graui posito super circulum vel sphaeram: descensum enim eius ad medium sphaerae vel circuli prohibet soliditas sphaerae vel circuli. Et ideo ratio eorum posset aliquid valere, si poneretur aquae infra coelum orbis lunae: sed ponendo eas super caelum, nihil valet ad propositum.

12. Quod vero ultimo dicitur quod distantia a loco naturali minuit inclinationem mobilis, falsum est. Cum enim inclinatio grauis, & leuis ad loca sua sequatur formam grauitatis & leuitatis, manentibus eisdem formis manet eadem inclinatio, nec propinquitas vel distantia a loco per se facit aliquid, ad hoc ergo quod motus naturalis sit intensior in fine, quam in principio, causa est minor resistentia mediis supposita eadem inclinatione mobilis, quanto enim aer est tenuis propinquior, tanto est minus leuis, & minus nititur contra motum grauis. Idem intelligendum est circa leue.

13. Dicendum ergo aliter ad questionem, quod si caelum accipiatur pro corpore quintae essentiae, tunc super caelos non sunt aquae elementares, sed aquae dicuntur metaphoricè. Si vero caelum accipiatur metaphoricè pro parte aeris in qua condensantur nubes, quae caelum & firmamentum aliquantulum dicitur potest, sic super caelum sunt verae aquae elementares. Primum patet, quia supra lunam non est locus generationis & corruptionis: unde dicitur quod supra lunam non est malum, sed si supra caelum proprie dicitur essentia verae aquae elementares, ibi esset locus generationis & corruptionis, & quandoque ibi aliquid generaretur & corrumpere, ergo &c. Probatio minoris, quia si aquae essent inter duas sphaeras, & per motum & lumen corporum caelestium possent calefieri & rarefieri ultra quam congruat formae aquae, & sic eis corruptis aliquid aliud generaretur, puta aer vel ignis: non sunt ergo supra caelum aquae elementares, sunt tamen ibi aquae dicuntur metaphoricè ratione similitudinis cum aqua in quibusdam proprietatibus: est enim diaphana aqua, & non lucida, quae duo etiam conueniunt aeri, sed ultra hoc, aqua quandam maiorem terminabilitatem habet quam aer, haec autem proprietates conueniunt non aere sphaerae, quam nos caelum crystallinum vocamus, & eadem ratione potest dici aqueum.

14. Secundum patet, si enim caelum vocetur pars aeris, in qua condensantur nubes, sic est clarum quod aquae elementares sunt super illud caelum, quae ibi vaporabiliter tractantur virtute solis & stellarum: eadem etiam pars potest dici firmamentum propter spissitudinem & aliquam soliditatem. Unde Aug. 2. super Gen. ad literam hanc expositionem commendat dicit: hanc considerationem laude dignissimam iudico, unde firmamentum aequinoctiale vel analogice sumitur cum dicitur Gen. 1. diuisit aquas, quae erant sub firmamento, &c. Et cum dicitur in opere quarti diei, quod posuit in firmamento caeli stellas, quia firmamentum primo modo sumptum est caelum solum nuncupatiue, ad quod designandum dicitur ibidem quod vocavit Deus firmamentum caelum. Sed secundo modo sumptum est caelum vere & proprie, ad quod designandum dicitur ibi quod posuit stellas in firmamento caeli, id est, quod est caelum.

15. Per hoc patet responsio ad argumenta. Ponimus enim non solum aquam, sed ignem & aerem super caelum metaphoricè dictum hoc est super partem aeris, in qua nubes condensantur, sed nullum istorum ponimus super caelum proprie sumptum, nisi ipsa metaphoricè sumantur. Aqua enim & ignis metaphoricè sumpta, sunt supra caelos proprie dictos, quia caelum empyreum dicitur igneum metaphoricè, sicut nona sphaera dicitur caelum aequum.